చప్రాసీ

వేసవికాలం. వడగాళుపులు కొడ్తున్నా లెక్క చెయ్యకుండా "మున్నా" బిత్తర చూపులు చూస్తూ గుడిశ తలుపును పడదోసుకుంటూ భూమికడ్డం పడి వచ్చి రైలుకట్టమీదెక్కి పట్టాల వెంబడి రొప్పుతూ నడుస్తున్నాడు.

ఆ పిల్లవాడు రోజూ వచ్చే రైలు పోయే రైలు గూడ్సు బళ్లూ వాటి రకరకాల కూతలు బళ్లలో తప్పకుండా పనిచేసే గార్డులూ-ఇంజను డ్రైవర్లూ కళాసీలు అందర్నీ గుర్తుపెట్టు కుంటున్నాడు.

మళ్లీ ప్రతిరోజూ తను ఏ మాత్రం పెద్దవాడయినదీ అంచనా వేసుకుంటూనే ఉన్నాడు.

ఏ చీర అంచుముక్కో, తాడో తెచ్చి, ఛాతీ కొల్చుకుంటున్నాడు. ఇంకా ఎంత పెద్దవాడయేవరకూ "మున్నా" నౌఖరీకి పనికిరాడో ఆ చెక్క యావత్తూ వాళ్ళు నెత్తీ నోరు మొత్తుకున్నా వాడికి తలకెక్కటంలేదు.

"మున్నా"కు ప్రాణసమానమైన ఒక గుడ్డల మూట వుంది. అందులో నీలంరంగు దళసరి కాన్వాసు పట్టీలు తీసి రోజుకు అధమం రెండు మూడు సార్లన్నా కాళ్ళకు చుట్టుకుని గుడిశెలో ప్రదక్షిణలుచేసి తనలో తాను నవ్వుకుంటూ ఉంటాడు. వాడికి రాయటమూ, చదవటమూ రానే రాదు. రాయగలగటం, చదవగలగటమనేది అందు బాటులో లేనివి. కాని ఆలోచించుకోవటానికి కలలు గనటానికి ఏ అంతస్తులు అడ్డురావు. "మున్నా" ఆలోచనలు చాలాకాలం వాడి రకరకాల చేష్టల్లో బయటపడుతున్నకొద్దీ వాళ్ల అమ్మ కొంచెం అడ్డుపడుతూ. – "ఇప్పుడుకాదు ఇంకా పెద్దవాడవు–ఇంకా బాగా, ఛాతీ బాగా పొడువు ఎదిగాక అప్పుడు" అని నచ్చచెప్పేది.

"మున్నా"కు తను చప్పున చిటికెలో పెద్దవాడు కావాలనీ–అందుకు తల్లి ఎంతమాత్రం

సహాయం చెయ్యకపోగా, ఏవో లేనిపోని సాకులుచెబ్తూ తన్ను పైఊరికి పోనివ్వటం లేదనీ లోపల కోపంగా ఉన్నమాట నిజం!" వీడి పోరు పడలేక చీకిపోయిన చెక్కపెట్టిలోంచి ఒక బట్టలమూట తీసి బైట పారేస్తూ అంది.

"ఒరే మున్నా! ఇవి మీ నాన్న నౌకరిలో వుండేప్పుడు వేసుకునే సర్కారువారిచ్చిన డ్యూటీ గుడ్డలు-నువ్వు మీ నాన్నకుమల్లే "చప్రాసీ" కావాలని గెంతగానే సరికాదు. ఇదిగో చూడు-యీ లాగూ కోటూ నీకు సరిపోవాలి. ఈ టోపీలో నీ బుర్ర దూరటానికింకా కాలంపడ్తుంది. ఈలోగా వెర్రిమొర్రి వేషాలు వెయ్యకు."

"మున్నా" ఆ బట్టల మూటను సొంతం చేసుకున్నాడేగాని వాడి ఆసక్తి ఎంతమాత్రం చావలేదు. ఆ తళతళలాడే డవాలీబెల్టు-కాళ్ళకు నీలిరంగు పట్టీలు, చారల తలపాగా, కాకికోటు, తెల్ల కళ్ళీ లాగూ తొడుక్కుని ఎప్పుడు దొరల గదిబయట పీటమీద కూర్చుంటానా, ఎప్పుడు చెవుల్లో "ట్రింగు"మని దొరల గంట మ్రోగగానే "జీహా" అని లోపలికి పరుగెట్టి దొరల ముందు నిలబడతానా, అప్పుడు ఎవరువీడు?-వోవో నువ్వు రామదీను కొడుకువుకదూ-మీ నాన్న చాలామంచివాడు నువ్వు కూడా జాగ్రత్తగా పనిచేసుకో-అని నవ్వుతూ తన్ను అంతా పలకరిస్తారా, అని "మున్నా" తహతహలాడిపోసాగాడు.

"మున్నా" నౌఖరీగురించి ఎప్పుడు కలలు గనటం మొదలెట్టాడో ఊహించటం కష్టం. కాని ప్రాయం తెలిసినప్పట్నుంచీ వాడు వాళ్ళ అమ్మను ప్రశ్నలతో వేధించుకు తినటం మొదలెట్టాడు. వర్షాకాలం ఎడతెరిపి లేకుండా కుండపోతగా ఆకాశంమీంచి నీళ్లు దిమ్మరించేస్తున్నప్పుడును, పెద్దరాక్షసి గాలివీచి గుడిశ కూకటి వేళ్ళతో గబగబా కదలాడిపోతున్నప్పుడును దిక్కు తెలియకుండా భయంతో తల్లి, ఒడిలో "మున్నా" తలదాచుకున్నప్పుడు ఆ కన్నీళ్ళతో తల్లి వెళ్ళబోసుకునే దుఃఖమయ గాథలు స్పష్టాస్పష్టంగా "మున్నా" వింటూ వచ్చాడు.

రైలుబద్దీల్ను చూపించి పశ్చిమంగా పోతే పెద్దగ్రామం తగుల్తుందనీ-అక్కడ రైల్వే ఆఫీసులు, బాబులు, పెద్దపెద్ద దొరలుఉంటారనీ అల్లాటిచోట గాలికి వానకీ దడవనవసరం లేకుండా గట్టి రాతిఇళ్లు కట్టారనీ అందులో ఒకప్పుడు "మున్నా-తల్లీతండ్రీ" జీవించేవారనీ కూడా వాడికి తెలుసు. చప్రాసీ "రామదీను" పేరంటే అక్కడ అందరికీ చాలా ఇష్టమనీ-నీళ్లు గొట్టాల్లోంచి వస్తాయని, బళ్ళు మనుష్యులతో అటూ ఇటూ పరిగెడ్తాయని, "మున్నా" తల్లి ఆ రోజుల్లో యిప్పట్లా చలీ, వానా ఎండా అన్న భేదంలేకుండా కూటికోసం అంట్లూ-చెంబులూ-తప్పేలాలూ తోమేది కాదని వాడికితెలుసు. ఎప్పుడూ కట్టుకోవటానికీ మరో బట్ట యింట్లో గోధుమపిండి పంచదార చాపొడుంకూడా

ఉండేవి. చప్రాసీ "రామదీను" శలవుల్లో మున్నా తల్లిని కాశీ తీసుకెళ్ళి గంగాపానీలో స్నానాలు విశ్వేశ్వరుడికి పూజలు కూడా చేయించి తీసుకొచ్చాడు.

ఈ స్వర్గం ఎప్పుడు ఎల్లా కూలిపోయిందీ "రామదీను" భార్య చిలవలూ పలవలూ తీర్చి మధ్యమధ్య కళ్ళనీళ్లు వత్తుకుంటూ చెప్పేది. "రామదీను" భార్య ఈ విషయం ఎన్నిమార్లు ఎందరికి చెప్పిందో లెక్కలేదు కాని-ఆ స్వర్గాన్ని వర్ణించడంలో, ఆమెకున్న ఆ శక్తి ఆ దుఃఖాన్ని త్రవ్వుకోటంలో ఆమెపొందే ఉపశమనం "మున్నా"కు ఒక్కడికే తెలుసు. ఆ మాటల్ని వినడం వాడికి అలవాటే అయినా అందులో ఎంత మాత్రం విసుగు పుట్టించేదికాదు.

తను పెద్దవాడయి తండ్రి రామదీనులా "చప్రాసీ" పనిచేసి కోల్పోయిన మహాసామ్రాజ్యాన్ని కైవసం చేసుకుని తల్లిని సుఖపెట్టాలనే నిర్ణయంకూడా వాడిమనస్సులో అజ్ఞాతంగా గూడు కట్టుకొని పోయింది.

అప్పుడు మున్నా తల్లి భజనకీర్తనలు పాడుకుంటూ వాన-గాలి భయం లేనటువంటి రాతిఇంట్లో ఉంటుంది. గోధుమపిండి విస్తారం యింట్లో ఉండొచ్చు "చా" పానీకూడా తడుముకోనవసరంలేకుండా ఉండి తీరుతుంది. అప్పుడు యీ ఇల్లు ఎవరిదంటే-చప్రాసీ రామదీను కొడుకుది-ఎరగవూ "మున్నా" అంటారు. వాడే? అని అంతా చెప్పుకుంటారు.

ఈ బలమైన నిర్ణయాలు వేళ్లుపాతుకొని "మున్నా"లో వ్యాపించి ఉండటం వలన వాడు వాళ్ళ అమ్మతో అంట్లుపని గిన్నెలు తోమడం కడగటం లాంటి వ్యాపారాల జోలికి పోయేవాడు కాదు. గోలీకాయలు, బిళ్లాకర్రా, బచ్చాలు ఆడ్డం అంటే చాలా ఇష్టం. తతిమ్మా కాలం యావత్తూ రైలుకట్ట వెంబడినపడి చాలదూరం వరకూ తిరిగి తిరిగి వచ్చే పోయే బళ్ళూ వాటి కూతలు మనుషుల్ని గుర్తుపెట్టుకోవడంలో సరిపోయేది.

-కాని ఇంట్లో మున్నా తల్లి రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని నీళ్ళుమోసి అంట్లుతోమి పూటగడవడం కోసం నిర్విరామంగా కష్టపడి చాకిరీచేసి రోజుల్ని వెళ్ళబుచ్చేది.

తమకోసం తాము కష్టపడటంలోకన్నా ఇతరుల కోసం బాధల్ని సహిస్తూ కష్టాల్ని సంతోషంగా స్వీకరించడంలో మానవులు దేవతల్ని అధిగమిస్తున్నారు. ఆమె "మున్నా" కోసం కష్టపడటానికి వెనుదీయలేదు. తల్లి తమతమ బిడ్డల మంచి చెడ్డలకోసం తాపత్రయ పడ్డం అసహజమూ ఆశ్చర్యజనకమూ కాదగిన దేదీకాదు.

"రామదీను" బడా ఆఫీసులో చప్రాసీగా వుండేవాడు. అతడిది బలిష్టమైన కాయం. నమ్మకమైన జీవనం సాగించాడు. చాలా కష్టం మీద సంతకం పెట్టడం వరకూ నేర్చుకున్నాడు. బంగాళాల్లో పనిచేశాడు. దొరల జీవనమంతా చూచాడు. తన పూర్వికులు వ్యవసాయం చేశారు. ఫలసాయం మీద జీవనం చేసేవారు. నౌఖరిలో కాయకష్టం అలవాటు తప్పిపోయాక నెల జీతం మీద బ్రతకటం ఎంతో సుఖంగా ఉండేది. చాలా

కాలం "రామదీను"కు పిల్లలులేరు. నలభయ్యోయేట మున్నా వెలిసాడు. మున్నా తల్లి కళ్లల్లో ఒత్తులేసుకుని పెంచుతుంది. రామదీను తనకొడుకు చప్రాసీ కావాలని అంటూండేవాడు. రామదీను భారంకూడా స్థిరమైన జీవనంమీద ఏర్పడ్డ గురి కులవృత్తిమీద నిరాదరణగా మారిపోవడంలో అసహజమేమీ లేదు.

ఆ రోజులలో పాటకజనం శ్రామికుల్లో ఈ మార్పు ప్రబలమయింది. ప్రజలు చేతుల్లోని పనిముట్లను విసిరివేయవలసి వచ్చింది. వృత్తుల్ని సాధ్యమైనంతవరకూ త్యజించారు.

గ్రామాల్లో వృత్తులు పనిపాటలు చేసుకునేవారు పట్నాలకు పలాయనం చిత్తగించారు. స్వయం సమృద్ధిగావుండే గ్రామాలు క్రమంగా పట్నాలమీద ఆధారపడ్డం తప్పనిసరైంది. నాగరికతయొక్క వ్యాప్తి స్వయం పోషకతను బలిచేసుకుని ఎన్నో కుటుంబాలను చిన్నాభిన్నం చేసేసి దేశాన్ని బలహీనపర్చటం జరిగింది. ప్రజలు తమ శక్తి సామర్థ్యాల మీద నమ్మకాన్ని పోగొట్టుకున్నారు అందుచేత "రామదీను" చారెడు చెక్క కూడా ఫలసాయం చేసుకోకుండా నౌఖరీలో తనువు వెళ్ళబుచ్చి ఆ మార్గాన్నే తన "మున్నా"కు కూడా అభిలషించి చూపించి ఉన్నాడు.

కాలం తిన్నగా ఎప్పుడూ గడవదు. "రామదీను" రైల్వేలో చప్రాసీగా వుంటూ త్రాగటం, జూదం మరిగాడు. స్నేహితులు బలిశారు. కుటుంబం కోసం మున్నా భవిష్యత్తుకోసం జాగ్రత్త పడ్డానికి మారుగా వేదాంతం మరిగాడు. భంగు తయారు చేయించాడు. పెద్దపెద్ద భజనలు జరిపించి భక్తులతో కలిసిపోయాడు. మున్నా తల్లి అమాయకురాలు. పశువుల్ని మేపుకొని పాలు పెరుగూ పిడకల్ని చేసుకుంటూ "రామదీను" సంపాదనకు చేదోడు వాదోడుగా నాలుగు రాళ్ళను జమచేసి ఇస్తూండేది. కాని-దురదృష్టవశాత్తు "రామదీను" కు క్షయవ్యాధి సంప్రాప్తించింది. అది చేతబడిఅనీ, గాలియనీ రకరకాలుగా నాటువైద్యం, భూతవైద్యం చేయించాడు. తరువాత రోగం ముదిరి నెత్తురు కక్కుకుంటూ తీసుకుని తీసుకుని చప్రాసీ "రామదీను" మహా భక్తుడు పరమపదించాడు. రామదీను చనిపోయే సమయానికే మున్నా తల్లి పశువుల్ని ఇంట్లో విలువైన సామగ్రిని అమ్మేసి ఇంటి ఖర్చుల్ని భరాయించవలసి వచ్చింది. చప్రాసీ రామదీను చనిపోయిన మర్నాడే పసికుంక మున్నాను తీసుకుని కన్నీళ్ళతో ఆ రైల్వే జీవితానికి మున్నా తల్లి వీడ్కోలు పలకవలసి వచ్చింది.

ఈ రైల్వే ఆఫీసులున్న గ్రామానికి సుదూరాన చప్రాసీ రామదీను మిత్రులంతా చేరి ఒక చిన్న గుడిశను వేసి "మున్నా" తల్లికి నిలువ నీడను ఏర్పాటు చేసి ఇచ్చారు. ఆ తర్వాత మున్నా-ఏమైందీ వాళ్లు ఎలా జీవిస్తున్నదీ ఎవరూ కనుక్కోలేదు. ఆ అభాగ్యురాలు తన దుఃఖమయ గాథను పరిచితులకు వెళ్లబోసుకున్నప్పుడు క్రొత్తలో సానుభూతితో విన్నవారువిన్నారు. తరువాత యిదంతా పిచ్చిసొద క్రిందకట్టేసి విసుక్కోవటం ఆరంభించారు.

ఎవరు విసుక్కున్నా ఎంతమంది పిచ్చిసొద క్రింద కట్టినా "మున్నా" తల్లి గాథనంతా శ్రద్ధతో ఉత్సాహంతో విన్నాడు.

వాడికి ఎంతో కోపం వచ్చింది. ఈ అక్కసునంతా ఎల్లా ఎవరి మీద వెళ్ళబుచ్చుకోవాలో వాడికి స్పష్టంగా తెలియటంలేదు. వాడి ఛాతీకేసి చూసుకుంటున్నాడు. తండ్రినుంచి సంప్రాప్తించిన దుస్తుల మూటను చంకన పెట్టుకున్నాడు. తల్లి పనిలోకి వెళ్ళింది-రాదు, రైలుకట్టను పుచ్చుకొని పశ్చిమంగా ఎండలో మిటమిటలాడేవేళ పెద్దపెద్ద అంగల్ని వేసుకుంటూ వాడి మహాలక్ష్యాన్ని మననం చేసుకుంటూ ముందుకు పోతున్నాడు. "మున్నా"కు నిండా పన్నెండేండ్లులేవు. అరికాళ్ళు భగ్గున మండిపోతున్నాయి. గాలి జోరుగా నిప్పుల్ని చెరుగుతున్నట్లుంది. నిల్చుందామన్నా కనుచూపుమేరలో ఎక్కడా చెట్టూ-చేమా కనపడ్డంలేదు. నోరు దప్పిపడిపోయి ఆర్చుకుపోతున్నది. ఇంట్లో రొట్టెలు తిని బయలుదేర వలసింది. "మున్నా" తల్లితో జగడమాడాడు. ఇంట్లో తిని కూర్చుంటే తను ఎంతోకాలం చేతుల్ని విరుచుకోలేనని తల్లి విసుక్కుంది. "మున్నా" స్పష్టంగా చెప్పాడు-పట్నం వెళ్ళి నౌఖరీ అడిగివస్తానని, తల్లి చీత్కారం చేసింది. నౌఖరీ అడగటానికి వయస్సు చాలదు. పోవద్దని మున్నా తల్లి నచ్చచెప్పింది. బస్తీకి వెళ్ళి యే జాలిగుండెగల తండ్రికన్నా తన సొద చెప్పుకుంటే మనస్సు కరిగి పిల్లవాడ్ని దగ్గిర అట్టిబెట్టుకొని తిండి పెట్టి బట్టయిస్తే-ఇంటిపనికి కుదుర్చుకుంటే-ఆ మహారాజులే ఉద్యోగం వేయించి పెడ్తారని "మున్నా" అనుకున్నాడు. చప్రాసీ రామదీను కొడుకునుకానా-తండ్రి పేరు చెబితే సర్కారువారే వేయిస్తారు నౌఖరీ అని.

"మున్నా" బస్తీ చేరుకునేసరికి ముచ్చెమటలుపోసి దేహం నీళ్లు కారిపోతోంది. లోపల ఆకలి కార్చిచ్చులా రేగింది. మంచినీళ్లు త్రాగుదామన్నా ఎక్కడా నీరు కూడా పుట్టేట్టులేదు. జనం పల్చపల్చగా తిరుగుతున్నారు. సంతబజారులో పాకల్లో పశువులు విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాయి. దుకాణాలు యావత్తూ సగం తెరిచీ సగం మూసి మూగన్ను మీదున్న బాటసారి నేత్రాల్లాగున్నాయి. అక్కడక్కడ దారుల్లో నీడలున్నచోట అవ్వలు బఠాణీలు మరమరాలు తట్టల్ను పర్చుకుని కూర్చున్నారు. "మున్నా"కు నోరూరింది. కానీ దగ్గర కాణీపైసా అన్నాలేదు. కిల్లీదుకాణాలవద్ద మాత్రం ఎవరో ఒకరు ఆగి పానువేసుకుని బీడీలు సిగరెట్టు కొనుక్కుని వేగిరం వెళ్లిపోతున్నారు. "టీ" దుకాణం దగ్గర "మున్నా ఆగి నిలబడి లోపలికి సంకోచంగా చూస్తుండిపోయాడు. ఎవరో టీ, బాగులేదనుకొని జగడమాడి విస్సురుగా కప్పులోని చానీళ్ళను వీధిలోకి విసరటంలో మున్నా మీదపడి వొళ్లు చురికి మొయ్యోమని గోలపెట్టసాగాడు. ఎవరో పనివాళ్లువచ్చి కుర్రవాడ్ని సముదాయించి లోపలికి తీసుకెళ్ళి వొళ్ళు కడుక్కోవడానికి నీళ్ళిచ్చి ఎవరునువ్వని అడిగారు "మున్నా" ఏడుస్తూ చప్రాసీ "రామదీను" కొడుకునని చెప్పాడు. ఎక్కడవుంటావు. ఎందుకు

వచ్చావు అని అడిగితే "నౌఖరీ" కోసమని చెప్పి తను తెచ్చిన గుడ్డలమూటను విప్పి చూపించాడు. అంతా పగలబడి నవ్వారు. "మున్నా" అందమైన కుర్రాడు. బొద్దుగ పచ్చగా జులపాలు తిరిగిన జుట్టుతో శుభ్రమైన కుర్రాడు దొరకగానే హోటలు ముతా "చా" యిచ్చి కబుర్లలో పెట్టి పనియిస్తాం చేస్తావా అని అడిగారు. ఏం పని? గిన్నెలు తోమడం చెంచాలు గ్లాసుల్ని కడగటం ఎంగిళ్లు ఎత్తటం అన్నీనూ-సబ్బుముక్క, నెలకు రెండుమార్లు క్షవరం, ఏడాదికి రెండు జతల గుడ్డలుయిచ్చి తిండిపెట్టి పది రూపాయలు యిస్తాం అన్నారు. "రామదీను" కొడుకు చప్రాసీ పని చేస్తాడుకాని గిన్నెలుమాత్రం కడగనని ఖచ్చితంగా చెప్పాడు.

"మున్నా" వాళ్ళను వదలి రైల్వే ఆఫీసులున్న పరిసరాలకు చేరుకునే సరికి అపరాహ్ణమైంది "చప్రాసీ" పని చేయటం వాడి జీవితాదర్శం మరొకటిది ఏది వాడి కంటికి ఆనదు. హోటల్లో పనివాడుగా చేరటం ఎందుకు నామోషీ అనిపించిందో చెప్పటం కష్టం. కాని వాడి మనసులో గూడు కట్టుకున్న నిశ్చితంవేరు. తన తల్లిని పనిపాట్లనుండి తప్పించి గుడిశ ఖాళీ చేయించి కుదురుగా జీవించే ఏర్పాట్లు సమకూర్చే వరకూ "మున్నా" నిద్రపోడు. ఆఫీసులు ఒంటరిగా ఒకే మైదానంలో గుబురుగా పెరిగిన నీలగిరిచెట్లు ప్రత్యేకంగా అమర్చినట్లున్న పూలమొక్కల మధ్య చక్కగా ఏర్పాటుగా కట్టబడి ఉన్నాయి. పెద్దపెద్ద గోడలు, అద్దాల కిటికీలు లోపల దీపాలు పట్టపగలే వెలుగుతున్నాయి. పంఖాలుగిర్రున తిరుగుతూంటే కాకీదుస్తుల్లోవున్న చప్రాసీలు అటూఇటూ ఆదుర్దాగా పచార్లు చేస్తున్నారు.

"మున్నా" పస్తాయించి చూశాడు. ఈ ఆఫీసుల్లో తిరగటానికీ కాకీదుస్తుల్ని వేసుకునే అదృష్టానికి వారసత్వం తనకూ వుంది. "నౌఖరీ" అడగటమే ఆలస్యం. తనదికాని "రామదీను" కొడుకునని చెప్పగానే తన్ను చిరునవ్వుతో పలకరించి బాబులు ఆదరిస్తారు. ఇట్లా ఆలోచించుకుంటూ ఆఫీసు గడపల్ని చేరుకునేసరికి అక్కడ ఎవరో చప్రాసీలు కూర్చుని కబుర్లు కద్దున్నారు. అవును-ఈ పని చప్రాసీ "రామదీను" కొడుక్కికూడా చేతనవును. ఈ సుందరమైన భవనంలో తనతండ్రి కవర్లు కడుతూ, కాగితాలు మోస్తూ ఏళ్లతరబడి విశ్వాసంగా పనిచేసివుంటాడు. అల్లాంటప్పుడు ఈ హక్కు తనకు ఎల్లానూ ఉంటుంది.

చప్రాసీలు ఈ క్రొత్త కుర్రాణ్ని పలకరించారు.

చప్రాసీ "రామదీను" కొడుకునని వాడు గర్వంగా చెప్పాడు. "నౌఖరీ" కోసం వచ్చాననీ వాళ్ళతండ్రి జాగా తనకు యిమ్మని అడుగుతాననీ వాడు నదురూ బెదురూ లేకుండా చెప్పాడు. చంకలోని మూటని వాళ్ళంతా విప్పి చూచారు. నిజంగా అందులో చప్రాసీ టోపి, బెల్టు కాకికోటు, కాళ్లకు చట్టుకునే నీలిరంగు పట్టీలు వున్నాయి. కుర్రవాడు చక్కగా

స్ఫురద్రూపిలాగున్నాడు. వాళ్లలో వాళ్లు యేమి గుసగుసలాడుకున్నారోగాని నవ్వుకుంటూ "మున్నా"కు వ్రేలితో దొరగది వైపు చూపించి అక్కడకు యీ మూట పట్టుకొనివెళ్ళి అడిగితే నీ పని చక్కబడుతుంది అని అంతా చెప్పారు.

అంతా బాగానే వుంది "మున్నా"కు లోపల సందేహమేమిలేదు. సర్కారువారు తన తండ్రి మంచితనానికి అణకువ విధేయలతకు ప్రతిఫలంగా తన్ను ఆదరించి సత్కరిస్తారనే ఆశ వాడికేమో ఎల్లానూ వుంది. ఇంత సుందరమైన ఆవాసంలో ఇంతమంది బ్రతక గలుగుతున్నారు. ఎంతెంత మంచివాళ్లుంటారో, వీళ్ళంతా తమబోటి దురదృష్టవంతులకు ఎంతలేసి మంచిమంచి ఉపకారాలుచేస్తారో చెప్పటం కష్టం. చేస్తే "నౌఖరీ" ఇక్కడ్నే చెయ్యాలి.

"మున్నా" మూటను చంకనిరికించుకుని చప్రాసీలు వ్రేలితో చూపినవైపు వరండాగుండా నడిచి ద్వారం వద్దనున్న రెక్కతలుపును త్రోసుకుని గదిలోకి వెళ్ళి నిలబడ్డాడు.

"మున్నా" కళ్లు జిగేలుమన్నాయి. దీపం దేదీప్యమానంగా వెలుగుతోంది. ఆకుపచ్చరంగు నూనెకాగితం బల్లమీద అమర్చి వుంది. టెలిఫోనులో ఏదో ప్రసంగం చేస్తున్న మిసమిసలాడిపోయే దేహకాంతిలో చక్కని ఉన్నిసూటులో నిలబడ్డదొర అకస్మాత్తుగా కొయ్యబారిపోయినట్లయి ఫోనును విసిరికొట్టి బిగ్గరగా కేకలు పెట్టనారంభించాడు.

"మున్నా" నిలబడి నోటమాట లేకుండా చూస్తున్నాడు. దొరకు చెవికీ నోటికీ తగిలించుకున్న గొట్టంలోంచి ఏదో తప్పకుండా అంటబొడిచి వుంటుంది. పాపం గగ్గోలు పడిపోతున్నాడు.

దొరచేతివద్దనున్న గంటను గణ గణా మ్రోగించాడు.

రివ్వున పారివచ్చారు ఇద్దరు చప్రాసీలు.

ఆ తర్వాత ఏం జరిగిందో "మున్నా"కు స్పష్టంగా జ్ఞాపకంలేదు. ఆ చప్రాసీలిద్దరూ చెరోరెక్కా పుచ్చుకుని బరబరా నేలమీద యీడ్చుకుంటూనే "మున్నా"ను రోడ్డుమీదకు లాక్కువచ్చి పడేసి చెరో నాలుగు తన్నులు తన్నారు. తాను చప్రాసీ రామదీను కొడుకుననీ, నౌఖరీ కోసం వచ్చాననీ నెత్తీనోరు మొత్తుకున్నా ఎవరూ వినిపించుకోలేదు.

"మున్నా" మున్నాతల్లి "రామదీను" ప్రేతాత్మ కలసి కట్టుకున్న ఆకాశ హర్మ్యం ఒక్కసారి మూల మట్టంగా కూలి నాశనమయింది.

"మున్నా" రోడ్డుమీద నుంచి లేచి డోక్కు పోయిన ముఖం నెత్తురు కారుతున్న బుజాల వీపు మోకాటి చిప్పల్తో బజారువైపే నడకసాగించాడు. ఓ మూల ఆకలి మరో వైపు అవమానం అన్నింటినీమించి క్రోధం వాడిలో పెనవేసుకున్నాయి.

ఆ కోపం ఇప్పుడున్న ఆఫీసులమీద కాదు. చప్రాసి నౌఖరీ చేసిన తన తండ్రిమీద-చప్రాసీ నౌఖరీపై మోజుకలిగించిన తన తల్లిమీద ఈ తప్పంతా తన

వంశానిది-తన పెద్దలది. "మున్నా" పడుతూలేస్తూ సాయంత్రం బజారునిండా మనుష్యులు కలకలలాడే వేళ తూము గట్టు వద్దకు చేరి ఆలోచిస్తూ నిలబడ్డాడు. తలనిండా బొప్పికట్టింది. గడ్డం చితికి నెత్తురు గడ్డకట్టింది. వాడికి హఠాత్తుగా జ్ఞానోదయమయింది.

ఒక సాయిబు కుర్రవాడు గళ్ళలుంగీ వేసుకుని ఫ్లూటువాయిస్తూ వస్తున్నాడు. వాడి వెనకాతల చాలమంది పిల్లలుచేరి గుంపులు గుంపులుగా సంతోషంగా వెంబడిస్తున్నారు. ఆ సాయిబు బుజాన ఒక పెద్ద కర్రవుంది. దాని నిండా చిల్లులకు పుడకలు తగిలించి వున్నాయి. ఆ పుడకలకు రంగు కాగితాలతో చక్రాలు గిర్రున మనోహరంగా తిరుగుతున్నాయి. యింకా వాడి వీపున సంచీ నిండా బూరలూ, ఈలలూ ఎన్నో ఉన్నాయి. రబ్బరు బెలూన్లు ఊది పిల్లలకు అమ్ముతున్నాడు.

"మున్నా" వాడి వెంటబడ్డాడు.

"రామదీను" భార్య--గుడిశలోకి వచ్చి చూసింది రొట్టి, నీళ్లు ఎక్కడ పెట్టినవి అక్కడే వున్నాయి.

"మున్నా-మున్నా" అని ఎలుగెత్తి కేకలు పెట్టింది. అపరాహ్నామైంది. జాడలేదు. ఏడ్చింది. నలుగురితో పోయి మొత్తుకుంది. బస్తీనుంచి వచ్చినవారు "చూశామన్నారు" "రామదీను" భార్య యేడుస్తూ బస్తీ అంతా తిరిగి 'మున్నా" ను పట్టుకుంది.

"మున్నా" సాయిబు ఇంటిదగ్గర రంగు కాగితాల్తో చిలకల్ని కత్తిరించి అంటిస్తున్నాడు. వాడి ముఖానికి గడ్డానికి గల గాయాలకు పట్టీలు వేసివున్నాయి. 'ఇదేమిటి నా తండ్రీ" అని మున్నాతల్లి వలవలలాడింది. ''మున్నా'' బట్టలమూటను తెచ్చియిస్తూ ''యిదిపట్టుకుపొమ్మ''ని ఖచ్చితంగా చెప్పేశాడు. ''ఇదేమిటిది నీకు ప్రాణంతో సమానంగదా-నా "మున్నా". నా తండ్రీ; ఇంటికిరావూ?" అని బ్రతిమాలింది.

"మున్నా" ఠీవిగా నిలబడ్డాడు.

"అమ్మా నేను చప్రాసీ "రామదీను" కొడుకునుగాను చూశావా? ఈ చేత్తో కత్తిరపట్టుకుని రంగు కాగితాల్ని కత్తిరించావంటే బుడగల్ని ఊది అమ్ముకుంటూ తిరిగానంటే రోజుకు దోసెడు డబ్బుల్ని తెచ్చి నీ ఒళ్ళోపోస్తాను. చప్రాసీపని నాకక్కర్లేదు.

మున్నా తల్లికి ఆ మాటలు అర్థంకాలేదు. సాయిబు చిరునవ్వుతో మున్నా తల్లిని పరామర్శించాడు. స్వచ్ఛంద వృత్తిమీద వచ్చేకూడు నాకు కావాలి. బానిసబ్రతుకు నాకక్కర్లేదని మున్నా స్పష్టం చేశాడు.

తరువాత బుడగల్తో-బూరలను రకరకాలుగా పరికిస్తో, వెంట గుంపులు గుంపులుగా పిల్లలు ఆడుతూ పాడుతూ వెంబడించగా "మున్నా" వాయించడం చాల మందికి తెలుసు. ఆ గాన మాధుర్యాన్ని చూసి మోసపడి ఆ బూరలు కొన్న పిల్లలకు ఆ వాద్యం

అంతసులువుగా పట్టుబడినప్పటికీ, అందులోని ఆంతర్యం ఆ స్వాతంత్ర్య పిపాస–స్వచ్ఛంద వృత్తి మీదుండే ఆకాంక్ష ఎవ్వరూ పోల్చుకోలేదు.

"మున్నా" తల్లి మాత్రం దొడ్లోపండించిన మిరపకాయలు, తోటకూర, కరివేపాకు గంపల్లో నింపుకుని యింటింటిముంగిటా ఆగి వాడికలు యిచ్చిచెమటతో తడిసిన కాసుల్ని లెక్క చూచుకుంటూ ఉంటుంది.

రాత్రిళ్లమాత్రం "మున్నా" డోలకు నొకదానిని మెడకు చుట్టుకుంటాడు. కుక్కిమంచంమీద తల్లి కూర్చుని చీకినబట్టలకు చిరిగిన దుస్తులకు గ్రుడ్డిదీపం వెలుగులో మాసికల్ని కుట్టుతూండగా–శ్రావ్యంగా డోలకుదరువులు పడ్తూండగా

"ఛోటిసి ఝోపిడియామేఁ

రామ్ ఆయేంగే తేరేశ్యామ్ ఆయేంగేఁ

ఘనశ్యామ్ ఆయేంగేఁ"

అని మనోహరంగా పాడుతూ

నృత్యం చేస్తూంటాడు.

అప్పుడు వీచే వాయువులు కూడా ఆ స్వచ్ఛంద గీతికలకు– డోలకు దరువులకు తలలూయిస్తున్నట్లుగా ఉంటాయి. చెట్ల ఆకులు సైతం గలగలా ఆనందంతో చప్పుడ్లు చేస్తాయి.